

Justitsministeriet

KRONPRINSESSEGADE 28
1306 KØBENHAVN K
TLF. 33 96 97 98
DATO: 29.10.2021
SAGSNR.: 2021-3283

Høring over forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om pas til danske statsborgere mv. (Styrket indsats mod seksuelle overgreb mod børn, styrket rådgivning til ofre for seksuelle overgreb og underretning i sager om seksuelle overgreb)

Ved brev af 30. september 2021 har Justitsministeriet anmodet Advokatrådet om en udtalelse til ovennævnte udkast til lovforslag.

Advokatrådet udtaler sig principielt ikke om straf og strafferammer.

Følgende bemærkninger angår derfor alene de dele af forslaget, der vedrører udrejseforbud og advokatbistand til forrettede for seksuelle overgreb forud for en eventuel anmeldelse til politiet.

Lovforslagets pkt. 2.4 - udrejseforbud

Som anført i bemærkningerne er der tale om et ganske indgribende tiltag. Det fremstår som en retlig nyskabelse at forbyde borgere at rejse ud af Danmark, og Advokatrådet kan – særligt i det lys – savne, at man i bemærkningerne helt generelt forholder sig til udenlandske, herunder nordiske, erfaringer i det omfang, sådanne måtte foreligge.

I bemærkningerne anføres, at et udrejseforbud kan gribe ind i den pågældendes ret til familieliv, uddannelse eller arbejde samt den pågældendes ret til fri bevægelighed efter EU-retten. Det forudsættes i bemærkningerne, at et udrejseforbud er foreneligt med Danmarks internationale forpligtelser og EU-retten, ligesom muligheden for konkret at gøre undtagelse fra et idømt udrejseforbud vil blive administreret i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK).

Advokatrådet bemærker i den forbindelse, at ikke alle domfældte har bolig i Danmark eller er danske statsborgere. Der kan opstå situationer, hvor domstolene skal forholde sig til, om en domfældt, der (uafhængigt af statsborgerskab) ikke bor i

Danmark, skal afskæres fra at rejse til sit bopælsland, ligesom der kan opstå tilfælde, hvor en udenlandsk statsborger, der bor i Danmark, muligt hindres i at udrejse og dermed afskæres fra at rejse til eksempelvis det land, hvor den pågældende har sit statsborgerskab. Det fremgår ikke klart, hvordan situationer som disse forventes håndteret. Disse situationer bør efter Advokatrådets opfattelse beskrives nærmere i bemærkningerne.

Det bemærkes særskilt, at overtrædelse af et udrejseforbud efter § 236, stk. 7 (der bliver til stk. 10) vil være strafsanktioneret. En dom afsagt af danske domstole har således retsvirkning for en persons mulighed for at opholde sig på fremmed territorium. En overtrædelse kan muligt først blive opdaget, hvor domfældte har forladt Danmark, og hvor der således kan opstå spørgsmål om udlevering til Danmark til strafforfølgning. Også dette tilfælde bør beskrives i bemærkningerne.

Lovforslagets pkt. 2.7. - styrket rådgivning til ofre for seksuelle overgreb

Advokatrådet imødeser at der fokuseres på ofres stilling i retslige processer, og selv om Advokatrådet ikke principielt udtaler sig om politiske spørgsmål, bakker Advokatrådet fuldt op om formålet med at øge beskyttelsen af ofre for seksuelle overgreb.

Forslaget giver imidlertid anledning til en overordnet bekymring af retssikkerhedsmæssig karakter i relation til bevissikring.

Det er centralt, at en person, som er forurettet, tillige har en funktion som vidne. Den pågældendes forklaring er således et væsentligt led i politiets efterforskning og vil ofte være et centralt bevis i en straffesag mod den person, som politiet mener er gerningsmand. Som det gør sig gældende ved håndtering af andre beviser (eksempelvis DNA, teledata, hastighedsmålinger m.v.), er det derfor afgørende, at påvirkningsfaktorer identificeres og italesættes, således at beviset enten ikke forringes eller fremstår med anden styrke end, hvad der er grundlag for. Retssikkerhed i denne henseende angår både, at skyldige bliver dømt, og at uskyldige går fri.

Det fremhæves i lovforslagets bemærkninger, at den første afhøring af forurettede har betydning for sagens efterfølgende vurdering. Advokatrådet er enig heri, og kan i den forbindelse henvise til bl.a. Svein Magnussen, Vitnepsykologi 2.0, (Abstrakt Forlag, Oslo, Norge, 2019).

Magnussen anfører s. 139, at den menneskelige hukommelse er sårbar. Den er udsat for mange påvirkninger, og det er derfor et vigtigt mål at udvikle efterforskningsprocedurer, som sikrer eller øger sandsynligheden for, at et vidnes forklaring om et hændelsesforløb stemmer overens med den "historiske sandhed". Det fremhæves af Magnussen, at sikring af en pålidelig forklaring bl.a. er et

spørgsmål om at tilrettelægge en situation og en interviewprocedure. Mange faktorer kan modvirke "optimal hukommelsespræstation", og det er gennemgående, at afhørers adfærd har betydning. På side 108f, anføres endvidere, at vidner har en tendens til at inkorporere ekstern kundskab i hukommelsen. Sådan kundskab kan være direkte oplysninger om, hvad der er sket. Det kan også være indirekte antydninger af, hvad der kunne være sket. Det kan ske gennem spørgsmål og udtrykte forventninger i situationen, hvor historien skal genfortælles. Ekstern kommunikation behøver ikke at være forkert. Pointen er, at der er tale om oplysninger, som vidnet ikke selv har registreret, og som derfor kan "forurene" vidnets egen hukommelse om de hændelser, vidnet skal forklare om. På side 125 berører Magnussen, at vidner ikke bare genfortæller oplevelsen en gang. Vidnet aflægger flere forklaringer hos politi og gennem retssystemet. Dertil kommer, at vidnet også ofte gengiver sin forklaring privat. I forhold til forveksling anfører Magnussen, at har en sådan først fundet sted, vil vidnet gennem mange gentagelser få bekræftet en erindring, som får en høj subjektiv sikkerhed. Den subjektive sikkerhed, som udvikles over tid, må ikke forveksles med pålidelighed. Denne mekanisme, der ligger i hyppige genfortællinger, er efter Advokatrådets opfattelse en fejlkilde, der rækker videre end forvekslingssituationer.

Det er imidlertid Advokatrådets opfattelse, at politiet generelt i det konkrete efterforskningsarbejde er opmærksom på disse udfordringer og håndterer dem ved navnlig uddannelse af afhørere og en opmærksom tilrettelæggelse af de rammer, hvorunder en forklaring gives.

Kontakten til vidner er med andre ord et meget sårbart punkt i den bevissikring, som skal munde ud i et grundlag for at vurdere sagens videre forløb og i sidste ende kan danne grundlag for, at domstolene kan behandle sagerne på det kvalitativt bedst mulige grundlag. Dette er kendt lærdom – også for advokater. Således gælder der et helt generelt princip for advokaters virke i de advokatetiske regler pkt. 18.3, hvorefter "En advokats dialog med et vidne skal altid ske på en måde, der er egnet til at understøtte, at vidnet så korrekt som muligt bidrager til sagens oplysning".

Lovforslaget indebærer ligeledes, at der *forinden* kontakten med en efterforsker, der normalt er uddannet i afhøringsteknik i sager om overgreb, er en kontakt med en "systemperson" i form af en advokat. Uanset advokaters høje faglighed vil der i selve genfortællingen til en advokat, inden vidnet eventuelt lader sig afhøre af politiet, ligge en *strukturel fejlkilde* i forholdet til vidnebeviset. Advokatrådet er derfor tilfredse med, at det i bemærkningerne er understreget, at advokaten ikke skal efterprøve, om der er grundlag for at foretage anmeldelse. Advokatrådet kan imidlertid frygte, at der ikke i beskrivelsen af advokatens rådgivningsopgave er fuldt ud tilstrækkelig klarhed over, i hvilket omfang forurettede overhovedet skal gengive et detaljeret hændelsesforløb over for advokaten, idet eventuelle fejl i en sådan

gengivelse på grund af psykologiske mekanismer vil kunne bide sig fast og på et senere tidspunkt være vanskelige at identificere.

Advokatrådet vil foreslå, at der til brug for de retningslinjer, som forudsættes udarbejdet, indhentes en faglig vurdering af ordningens grunddesign fra en vidnepsykologisk synsvinkel, så eventuelle strukturelle fejlkilder, der måske ikke er synlige for lægmand, identificeres og håndteres.

Det bemærkes i øvrigt, at en forsvarer i de konkrete sager ligeledes har til opgave at trykteste beviserne. Det er således helt sædvanligt, at forsvareren ser på, hvor mange gange – og til hvem – et hændelsesforløb er beskrevet, så en vidneforklaringens styrke kan vurderes. Med den foreslåede ordning kan en forsvarer derfor se sig nødsaget til at interessere sig for, hvad der har været af rådgivning *inden*, politiet noterer en forklaring. I en situation, hvor kontakten formaliseres, ser Advokatrådet derfor behov for, at der skabes meget tydelige rammer for den kontakt, som sker inden en afhøring gives til – og nedfældes/videooptages af – politiet, jf. herved tillige Advokatrådets høringssvar af 17. september 2021 til forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Implementering af initiativer i aftale om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023). Det svarer til protokoller for korrekt håndtering af andre beviser som DNA m.v. Herved neutraliseres i øvrigt risikoen for, at en forurettedes forklaring *svækkes* som følge af ordningen.

Derudover bemærker Advokatrådet, at der kan være uklarhed om i hvilket omfang bistandsadvokaten – i tilfælde af at der ikke indgives anmeldelse – skal eller må registrere og videregive oplysning om eksempelvis identiteten på den eventuelle gerningsmand. Der kan således være en indbygget konflikt mellem tavshedspligten på den ene side og den foreslåede pligt til at oplyse om "de forhold, som har fået den forurettede til at kontakte advokaten samt eventuelle årsager til, at den forurettede ikke ønsker at politianmelde forholdet". Dette kan med fordel samtidig adresseres i bemærkningerne.

Advokatrådet har ikke i øvrigt bemærkninger og ser frem til at samarbejde vedrørende udarbejdelse af nærmere retningslinjer for bistandsadvokatens rolle og opgaver i forhold til forurettede.

Med venlig hilsen

Andrew Hjuler Crichton
Generalsekretær